

Mišustov, Pavel

Spektrální analýsa záušnic z Chrlic-Jezer

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1969, vol. 18, iss. E14, pp. 275-276

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109892>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

analogie v mohyle III z Letonic-Dražovic, kde vystupuje též s miskami moravského typu.¹⁸

Vzácným tvarem v moravské šňůrové kultuře je vejčitý hrnec s dvěma hrotitými uchy pod prohnutým hrdlem (tab. XXVIII:5). Má přesnou analogii v hrobě šňůrové kultury č. 4 ze Slatinek, v němž byl provázen jednoduchým hrnkem, šálkovitou miskou, misečkou (moravského typu?), jednou kroužkovitou (nelze vyloučit, že šlo o poškozenou kličkovitou záušnicí) a dvěma spirálovitými měděnými náušnicemi;¹⁹ jde tedy nesporně rovněž o pozdní celek. Štíhlé dvouuché hrnce jsou též zvláštností moravské šňůrové kultury²⁰ a právem jsou odvozovány od pozdně-eneolitických kultur Karpatské kotliny, zejména skupiny vučedolské, zóské a čakanské.²¹ Lomení a zahrocení uch patrně jak na nálezu z Chrlic, tak ze Slatinek, můžeme spatřovat na nádobách různých tvarů z nagyrévských pohřebišť typu Őkörhalom.²²

Kulturní a chronologické zařazení kostrového hrobu z Chrlic-Jezer je jednoznačné. Všechny příznaky zjištěné v jeho inventáři směřují do jednoho časového horizontu reprezentovaného typem Veselé, protoúnětickou kulturou, pozdní kulturou zvoncovitých pohárů a snad ranou fází nitranské skupiny, tedy obdobím nejpozdějšího eneolitu těsně předcházejícím BA1 nebo zasahujícím nejvýš do počáteční fáze BA1 podle Reineckeho chronologické stupnice. Z chronologického hlediska jde o celek nesporně významný, neboť je z něho možné vycházet při zařazování inventáře z hrobů s méně výrazným materiálem.

Hrob šňůrové kultury z Chrlic-Jezer je zajímavý i z jiného hlediska. Není totiž v chrlickém katastru ojedinělým nálezem z období šňůrové kultury. Žárový hrob téže kultury se našel v roce 1964 asi jeden km severovýchodně od naleziště z roku 1968, v zahradě p. Krause (obsahoval 2 hrnky s uchem, trojčlenný džbánek, misku moravského typu vejčitou nádobu),²³ a opět asi jeden km severněji odtud, v trati Vinohrady, se našel zlomek kamenného obuchu šňůrové kultury.²⁴ Vzhledem k tomu, že uvedené nálezy velmi pravděpodobně signalizují celé skupiny hrobů, je tam obdobná situace, jakou zjišťil D. Koutecký na rozsáhlém pohřebišti šňůrové kultury ve Vikleticích v severozápadních Čechách.²⁵ I v Chrlicích jsou hroby šňůrové kultury rozhozeny po velké ploše a jednotlivé skupiny snad představují hroby příslušníků jednoho rodu či jiné společenské jednotky.

Bořivoj Dostál

Ein schnurkeramisches Grab aus Chrlic-Jezera. Eine Skelettbestattung in Hockerlage (Abb. 5, Taf. XXVII), die in der Flur Jezera südlich von Chrlic (Abb. 4) während der Meliorationsarbeiten zum Vorschein kam, enthält 5 kupferne Noppenringe, eine Amphore, 3 Schüsseln und einen zweihenkeligen Topf (Abb. 6, Taf. XXVIII). Der Beigaben nach gehört das Grab der jüngsten Stufe der Schnurkeramik in Mähren an. Darauf zeigen die Noppenringe, von deren die ältesten der Glockenbecherkultur und dem schnurkeramischen Typus Zlota-Veselé gehören, sowie auch die einzelnen Keramiktypen, z. B. die Schüssel mit zwei vertikalen Löchern im lappartigen Vorsprung am Rande, die in der Glockenbecherkultur üblich ist, kleine Schüssel des mährischen Typus und der zweihenkeligen Topf, die man von den spätäneolitischen Kulturen des Karpatenbeckens ableiten kann. Das alles ermöglicht den Fund von Chrlic-Jezera mit dem Typus Veselé, mit der späten Glockenbecherkultur, mit der Voraunjetitzer Kultur und vielleicht mit der frühen Phase der Nitza-Gruppe, also mit dem spätesten Äneolitikum, das der BA1 Stufe nach Reinecke eng vorangeht, oder ihren Anfang berührt, zu synchronisieren.

B. Dostál

Spektrální analýza záušnic z Chrlic-Jezer.

Použité přístroje: mřížkový spektrograf PGS 2, obroukový generátor ABR 3.

Budící podmínky: napětí 220 V stabilizované, oblouk střídavý přerušovaný, provozní režim 240/10, šterbina 20, vzdálenost elektrod 2,5, předexpozice 3", expozice 61,5".

Fotomateriál: ORWO WLU Blau Hart.

Analýzy jsou provedeny polokvantitativní metodou. Obsahy prvků jsou podle hrubého procentuálního odhadu označeny následovně:

¹⁸ M. Chleborád, Pravěké hroby durynských skrčků na Bučovsku a v okolí, Bučovice 1934, tab. V:2 (amfóra), tab. V:1—9 (hrobový celek).

¹⁹ A. Gottwald, Pohřebišťe na Nivkách u Slatinek, ČVSMO 48, 1935, obr. 3:4 (dvouuchý hrnec), str. 14—15, obr. 3:1,4,5,10,11 (hrobový celek).

²⁰ F. Kalousek, Moravská šňůrová kultura, Brno, 1945 disertace, I, str. 119.

²¹ J. Ondráček, AR 17, 1965, str. 776—781, obr. 207:1.

²² J. Bána, The Cemeteries of the Nagyrév Culture, Alba Regia 2—3, 1963, tab. 1:7, IV:1, V:4a, VII:13.

²³ B. Dostál, Pravěk chrlického katastru, Výstava 900 let Chrlic, Brno 1965, str. 2, obr. 3:1,2; podrobné zpracování nálezu připravuje F. Kalousek.

²⁴ F. Kalousek, Moravská šňůrová kultura, Brno 1945, disertace, II,

²⁵ D. Koutecký, Archeologický výzkum ve Vikleticích v letech 1961—1964 AR 18, 1966, str. 127.

st	méně než 0,01 %
1	0,01—0,1 %
2	0,1—1 %
3	1 % a více

Čís.	Cr	Mo	V	Co	Ti	Mn	Ni	Cu	Zn	Sn	Sb	Pb	Cd	Fe	Bi	Ag	As	B	Au
Ia	0	0	2	2	1	2	2	3	2	2	2	2	0	2	2	3	2	2	2
Ib	0	0	2	1	0	1	2	3	1	2	2	2	0	2	2	3	2	2	2
Ic	0	0	2	1	0	1	2	3	st	2	2	2	0	2	2	3	1	2	2
Id	0	0	2	2	1	1	2	3	1	2	2	2	0	2	2	3	1	1	2
Ie	0	0	2	st	st	2	2	3	1	2	2	2	0	2	2	3	1	1	2

Všech pět předmětů vykazuje vzájemnou homogenitu materiálu, nasvědčující tomu, že předměty byly vyrobeny z materiálu získaného z jedné rudné žíly a pravděpodobně při jedné tavbě. Je tedy možné, že se jedná o kolekci šperků vyrobených na zakázku.

Při hledání proveniencí materiálu lze vyloučit oblast středoněmeckou, rovněž metalogenetická proveniencí alpská (Rumunsko) je nepravděpodobná, přestože materiál obsahuje kobalt — typický prvek alpského materiálu. Kobalt je však přítomen jako stopový prvek i v jiných rudných oblastech. Zinek, který je přítomen ve všech předmětech, je u pravěkého materiálu dosti vzácný a jeho přítomnost lze vysvětlit nízkou tavicí teplotou. Nepřítomnost chromu, přítomnost vanadu, zlata a částečná přítomnost titanu snižuje pravděpodobnost původu z centrální oblasti karpatského oblouku (Rumunsko). Pro přítomnost zlata lze klást původ předmětů do metalogenetické provincie středoslovenské (Nízké Tatry), kde se stopy zlata vyskytují v měděných rudách,¹ avšak nevyskytuje se v nich antimon, který byl identifikován ve zkoumaném materiálu.

Dále lze původ materiálu klást do oblasti Banátska (Pecs), kde bronzový materiál obsahuje značné množství zlata, a chemické složení tamních depotů je obdobné s chemismem našich předmětů. Výjimkou je kobalt, který v tamních depotech nebyl zjištěn.²

Analýzy tedy připouštějí závěr, že zkoumaný materiál pochází z Banátska nebo ze středního Slovenska.

Pavel Mišustov

Nové věteřovské sídliště v Sedleci u Mikulova (okr. Břeclav)

Dne 12. května 1968 bylo Okresní vlastivědné muzeum v Mikulově upozorněno na nálezy, objevené při úpravě půdy pro vinnograd v Sedleci. Dne 13. května 1968 jsem spolu s předsedou a agronomem JZD naleziště navštívil.

Lokalita leží severovýchodně od obce v polní trati „Koldberky“, na návrší, které se rozprostírá severně od rybníka „Nesyt“. V hluboce zorané půdě byly patry tmavé skrvny, v nichž se koncentrovaly nálezy zlomků keramiky, mazanice, zvířecích a ojedinelé i lidských kostí.¹ Na místě jsem provedl povrchový sběr. Získaný materiál je uložen v mikulovském muzeu pod inventárními čísly A 867—916.

Popis nejdůležitějších nálezů

1. Inv. čís. A 867. Část soudkovitého hrnku s ouškem. Materiál je dobře vypálený. Barva povrchu hnědočerná. Povrch je na vnitřní straně hladký, na vnější leštěný. Průměr okraje asi 60 mm; průměr dna asi 60 mm; výška 48 mm (obr. 7:4).

2. Inv. čís. A 868—871. Okrajové střepey z velké zásobnicové nádoby. Vyrobeno z hrubě zrnitého materiálu. Povrch je na vnější straně drsný, na vnitřní hladký. Barva povrchu na vnější straně hnědočervená, na vnitřní černá. Okraj je zdoben dolíky. Hrdlo je od těla odděleno dvojnásobnou plastickou lištou, přerušovanou dolíky. Na několika místech byly lišty přerušeny plastickými výčnělky (obr. 7:6).

¹ P. Mišustov, Původ kovů ve starší době bronzové na Moravě, nepublikovaná diplomní práce, Brno 1967.

² A. Mozolitz, Bronzeufunde des Karpatenbeckens, Budapest 1967, č./anal./ 345—354.

¹ V mikulovském muzeu uložen femur dospělého jedince.